

14.1.2019

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Esitän kirjallisena lausuntona lakivaliokunnassa käsiteltävänä olevassa asiassa, hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain ja valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta (HE 231/2018 vp), kunnioittaen seuraavaa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2017/1371 unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin (ns. unionipetosdirektiivi) annettiin 5.7.2017. Ehdotusten tarkoituksena on tehdä direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset kansalliseen lainsäädäntöön.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentamista siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädettyä sovellettaisiin mm. arvonlisäveroon kohdistuvaan veropetokseen ja törkeään veropetokseen. Muutos ei vaikuttaisi Verohallinnon rikosilmoitusten sisältöön, koska rikosilmoituksissa ei kohdisteta rangaistusvaatimusta tiettyihin henkilöihin tai oikeushenkilöihin. Oikeushenkilön rangaistusvastuu toteutuu syyttäjän toimenpiteillä.

Hallituksen esityksessä ei ole arvioitu sitä, vaikuttaisiko oikeushenkilön rangaistusvastuu veropetosta koskevien rikosten yksiköintiin. Veropetokset voivat koskea samanaikaisesti useita verolajeja, esimerkiksi elinkeinotulon verotusta, arvonlisäverotusta ja ennakkoperintää. Oikeuskäytännössä on katsottu vakiintuneesti, että usean verolajin sisältävissä teoissa on kyse yhdestä veropetoksesta, joka sisältää eri verolajeja koskevat osateot. Kun veropetokset arvioidaan oikeuskäytännössä näin yhdeksi teoksi, myös eri verolajeja koskevat vältetyn veron määrät lasketaan yhteen. Tällä on merkitystä teon törkeysarvioinnissa, sillä menettelyllä tavoitellun hyödyn määrä on yksi törkeysarvioinnissa huomioitavista seikoista. Oikeushenkilön rangaistusvastuu rajoittuisi arvonlisäverotusta koskeviin veropetoksiin ja törkeisiin veropetoksiin, joten oikeuskäytännössä jää ratkaistavaksi se, johtaako oikeushenkilön rangaistusvastuun toteuttaminen siihen, että arvonlisäverotusta koskevat veropetokset tulisi yksiköidä omiksi teoiksi ja olisiko sillä siten vaikutusta mm. rikosten vanhentumiseen.

Perinteinen rangaistusvastuu, rikosperusteinen vahingonkorvausvastuu ja hallinnollisten vero- ja veronkorotusten muodostama seuraamuskokonaisuus on jo nykyisin kohtuullisen riittävä. Veropetoksia koskevissa tapauksissa oikeushenkilöt pystyvät vain melko harvoissa tapauksissa maksamaan niille määrätty veroseuraamukset kokonaisuudessaan. Verolainsäädännössä on myös melko uusia 1.1.2017 voimaan tulleita säännöksiä rikosperusteisesta veron oikaisusta (L verotusmenettelystä 56 c §:n ja L oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 47 §), joiden perusteella oikeushenkilölle voidaan rikostapauksissa määrätä vero, vaikka verotusoikeus olisi vanhentunut. Oikeushenkilölle määrättävällä uudella seuraamuksella, yhteisösakolla, ei ole siten odotettavissa merkittäviä fiskaalisia vaikutuksia, mutta sillä voi olla toimintaa ohjaavia ja rikoksen ennalta ehkäiseviä vaikutuksia.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun seuraamuksena on yhteisösakko. Yhteisösakko kuuluu konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettaviin saataviin, joten ehdotettu säännös ei vaikuttaisi Verohallinnon saatavien asemaan konkurssi- tai ulosottomenettelyssä.

Direktiivi on paikoin varsin vaikeasti luettava ja tulkinnanvarainen. Erityisesti direktiivin 3 artiklan 2 kohdan d) alakohdan iii) alakohdan epäselvyyden vuoksi jää epävarmuus siitä, onko artiklan alakohta tulkittu hallituksen esityksessä oikein vai jääkö jokin vakava ja oleellinen osa kansainvälisen talousrikollisuuden tekotavoista rangaistusvastuun ulkopuolelle.

Ylitarkastaja

Kimmo Tossavainen